

Europolin vastaus

Tiivistelmä Europol kannattaa yleisesti ottaen tarkastuskertomuksen havaintoja ja suosituksia, joilla parannetaan käynnissä olevaa lainsäädäntömenettelyä Europolin toimeksiannon ja tehtävien vahvistamiseksi edelleen. Tilintarkastustuomioistuin korostaa toiminnan edellyttävän tietojen vaihtamista EU:n ulkopuolisten yhteistyökumppanien ja yksityisten osapuolten kanssa sekä laajojen ja monimutkaisten tietokokonaisuuksien tehokasta ja vaikuttavaa käsittelyä innovatiivisilla työkaluilla, jotta EU:n jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisia voidaan tukea tehokkaasti ja vaikuttavasti. Europolin tuen vaikutusta arvioidaan keskeisten toimien osalta. Niitä ovat muun muassa yhteisen toiminnan päivät ja operatiiviset toimintaryhmät, joiden tarkoituksena on pysäyttää vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvät erittäin merkittäväksi luokitellut kohteet. Europolin verkkosivustolla esitetään lyhyesti muuttajien salakuljetusta tutkivan eurooppalaisen keskuksen toiminnan kohokohdat. Sivustolla on myös keskuksen vuosikertomukset. Tilintarkastustuomioistuimen tarkastuksen osana tekemästä kyselytutkimuksesta käy ilmi, että 80 prosenttia jäsenvaltioiden ja EU:n ulkopuolisten yhteistyökumppanien vastauksista arvioi tyytyväisyyden Europolin antamaan strategiseen ja operatiiviseen tukeen vähintään 7 arvoiseksi (asteikolla 1–10). Tyytyväisyys Europoliin antamaan tietoon oli 87 prosentissa vastauksista vähintään 7. Tämä todistaa Europolille, että salakuljetusta tutkivan eurooppalaisen keskuksen antamalla tuella on konkreettinen vaikutus jäsenvaltioiden ja muiden toteuttamiin toimenpiteisiin. Henkilöressurssien uudelleenjakamista jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden tilastotietojen keräämiseksi ja todentamiseksi (esim. pidätysten määrästä) ei pidetä toteuttamiskelpoisena, vaan käytössä olevien nykyisten tuloksellisuuden seurantatoimien katsotaan riittävän. Europol odottaa EU:n yhteentoimivuusohjelman ja siihen liittyvien toimien täytäntöönpanoa. Niillä voidaan laajentaa entisestään Europolin päivittäisessä työssä käytettävien tietolähteiden kirjoa.

VI Ulkoisten tietolähteiden käyttö riippuu sovellettavasta lakisäätisestä toimeksiannosta. Ks. myös Europolin vastaukset 33, 36 ja 37 kohtiin.

VII Europol on laatinut Europolin EU:n yhteentoimivuussuunnitelman voidakseen panna täytäntöön oman osansa EU:n yhteentoimivuusohjelmasta. Suunnitelmassa esitetään pääpiirteissään Europolissa vaadittavat toimet, muun muassa määrääjat, vastuu ja keskinäinen riippuvuus EES-, ETIAS-, ECRIS-TCN-, SIS-, VIS- ja Eurodac-järjestelmissä sekä toimissa, jotka eivät nimenomaisesti kuulu yhteentoimivuusohjelmaan (esim. Prüm, EPRS-ADEP).

IX Europol tukee jäsenvaltioita tapauksen erityistarpeiden perusteella käytettävissä olevien työkalujen ja resurssien avulla. Europol korostaa, että jäsenvaltiot ja EU:n ulkopuoliset kumppanit ovat erittäin tyytyväisiä Europolin tukeen, mikä osoittaa, että

Europol täyttää tehtävänsä jäsenvaltioiden tukemisessa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden ennalta estämisessä ja torjunnassa.

X Europol hyväksyy kaikki suositukset.

25 Europol haluaa korostaa, että myös viraston työssä pyritään siihen, että jäsenvaltioilla on käytettävissään kaikki relevantit tiedot.

28 Europolin tehtävä EU:n rikoksia koskevien tietojen keskuksena tarkoittaa, että Europol tarjoaa alustan tietojenvaihdolle, johon Europol osallistuu, kun tarvitaan strategista ja operatiivista analyysia sekä tukea EU:n tasolla, kun taas jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden kahden- ja monenväliset tietojenvaihdot tapahtuvat sen rinnalla. SIENA-järjestelmässä vaihdettavien kahdenvälisten viestien määrä ei vaikuta Europolin kanssa vaihdettavien tietojen laatuun ja määrään.

33 Europol tekee tiivistä yhteistyötä Interpolin kanssa, ja sillä on jo suora pääsy SIS II -järjestelmään. Välillisesti sillä on käytettävissään Eurodac-järjestelmän tiedot ja PNR/API-tiedot. Europol on saamassa pääsyn viisumitietojärjestelmään (VIS). Relevanttien ulkoisten tietokantojen, kuten rajanylitystietojärjestelmän, käyttö toteutetaan EU:n yhteentoimivuusohjelman yhteydessä. Siinä Europolilla on huomattava rooli. Lainsäätäjä voisi myös harkita pääsyä Prüm-mekanismiin.

36 Eurodac-järjestelmä on perustettu tukemaan kansallisella tasolla johdettua turvapaikanhakumenettelyä. Eurodac-asetuksen 21 artiklan mukaan Eurodac-järjestelmästä voi hakea tietoja ”ainoastaan, jos vertailut kaikissa teknisesti ja oikeudellisesti Europolin käytettävissä olevissa tietojenkäsittelyjärjestelmissä säilytettäviin sormenjälkitietoihin eivät ole johtaneet rekisteröidyn henkilöllisyyden selvittämiseen”.

Matkustajatietorekisteriä koskevan direktiivin 10 artiklan mukaan ”Europol voi toimittaa tällaisen pyynnön, mikäli tämä on ehdottomasti tarpeen tukemaan ja vahvistamaan jäsenvaltioiden toimia, joilla ennalta estetään, paljastetaan tai tutkitaan määrättyä terrorismirikosta tai vakavaa rikollisuutta, edellyttäen että tämä rikos tai rikollisuus kuuluu Europolin toimivaltaan”. Europolin on noudatettava vaatimusta siitä, että pyyntö on ”ehdottomasti tarpeen”, minkä vuoksi satunnaisten otosten säännöllinen tai järjestelmällinen tarkastaminen ei ole mahdollista.

37 Euroopan tietosuojavaltuutettu antoi maaliskuussa 2021 lausuntonsa Europol-asetuksen 39 artiklan sovellettavien säännösten mukaisesta ennakko kuulemisesta. Koska viisumitietojärjestelmä on hallinnollinen tietokanta, Europolin on perustettava keskusyhteyspiste ja pantava täytäntöön Euroopan tietosuojavaltuutetun esittämät vaatimukset ennen viisumitietojärjestelmään pääsyä. Pääsyn aikaansaaminen viisumitietojärjestelmään on Europolin työn painopiste vuonna 2021.

40 QUEST-mallin täytäntöönpanon myötä jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset pystyvät tekemään hakuja Europolin tiedoista ja käyttämään niitä omista kansallisista tietojärjestelmistään käsin. QUEST+-hankkeessa mallia kehitetään edelleen, jotta

jäsenvaltiot pystyvät pyytämään analyysihankkeiden tietoja osumailmoitusten perusteella.

41 Jäsenvaltioiden pääsyoikeuksia Europolin kanssa tehtävää analyysia varten käsitellään parhaillaan, kun Europol-asetuksen säännöksiä tarkistetaan.

45 Europol tähdentää, että henkilötietojen vastaanotto Frontexissa edellyttää, että täytäntöönpanovaiheet saatetaan päätökseen Frontexissa.

48 Innovatiivisten tietoteknisten valmiuksien käytön osalta Europolia sitovat Europol-asetuksen 39 artiklan säännökset, joissa edellytetään Euroopan tietosuojavaltuutetun ennakkokuulemista. Lainsäätäjä voisi harkita parhaillaan käynnissä olevan Europol-asetuksen tarkistusten uudelleentarkastelun osana mekanismia, jolla parannetaan samanaikaisesti toiminnan ketteryyttä ja tietosuojaa. Äskettäinen esimerkki koneoppimisen keinovalikoiman (tekoälyn) suunnitellusta kehittämisestä ja käytöstä korkean profiiliin operatiivista toimintaryhmää varten Europolissa osoittaa, että Europol-asetuksen 39 artiklan mukainen nykyinen menettely on tähän mennessä kestänyt kahdeksan kuukautta siitä, kun kokonaisuus alun perin käynnistettiin (ja on käynnissä edelleen). Tällaisilla määräajoilla ei todennäköisesti pystytä reagoimaan tehokkaasti järjestäytyneen rikollisuuden, ei myöskään kyberrikollisuuden, eikä terrorismin aiheuttamiin uhkiin.

52 kohdan 1 alakohta Europol antaa jäsenvaltioille tukea myös ylemmän tason turvatarkastuksissa muuttoliikkeen hotspot-alueilla. Europolin tukemissa tapauksissa keskitytään lisäksi niin sanottuun edelleen liikkumiseen EU:ssa, jotta voidaan purkaa laitonta muuttoliikettä edistävät rikollisverkostot.

54 Tekoälyn kaltaisten innovatiivisten työkalujen käyttö arkaluonteisten operatiivisten toimien tehokkuuden seurannassa edellyttäisi Europol-asetuksen 39 artiklassa tarkoitettua Euroopan tietosuojavaltuutetun ennakkokuulemista. Europolilla ei myöskään ole mahdollisuuksia investoida vuotuisista määrärahoistaan ja vastaavasta henkilöstötaulukosta huomattavia taloudellisia resursseja ja henkilöresursseja raportointimekanismeihin. Henkilöresurssien uudelleenjakamista jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden tilastotietojen keräämiseksi ja todentamiseksi (esim. pidätysten määrästä) ei pidetä toteuttamiskelpoisena, vaan käytössä olevien nykyisten tuloksellisuuden seurantatoimien katsotaan riittävän. On myös kyseenalaista, voisiko resurssien investointi tällaisiin raportointimekanismeihin johtaa luotettavaan ja laadukkaisiin tietoihin. Tähän viitataan tilintarkastustuomioistuimen 57 kohdan huomautuksessa, joka koskee Eurostatin tekemiä yrityksiä.

55 Vuonna 2019 Europol laati 9 426 operatiivista raporttia ja 313 strategista ja aihekohtaista raporttia, ja operatiivisista raporteista yli puolet (eli 5 322) koski vakavaa ja järjestäytyneitä rikollisuutta. Jäsenvaltioissa saatavien tuotosten kerääminen ja seuranta edellyttäisivät huomattavien resurssien investointeja ja painopisteiden määrittämistä uudelleen sekä Europolin että jäsenvaltioiden osalta. Europolin tehtävänä on tukea jäsenvaltioita, ja niiden tyytyväisyys Europolin tuottamiin tuotteisiin ja palveluihin on osoitettu selkeästi.

56 Ks. vastaus 54 kohtaan.

58 Ks. vastaus 54 kohtaan.

60 Europol huolehtii EMPACT-foorumista (Euroopan monialainen rikosuhkien torjuntafoorumi) ja siihen liittyvistä operatiivisista toimintasuunnitelmista.

62 Europol keräsi myös tietoa useista asiakirjaväarennöksiin liittyvistä ensisijaisista tapauksista sekä ensisijaisista tapauksista, joihin liittyi taloustietojen analysointia.

Tuloksellisuusindikaattorien laatiminen asiakirjaväarennösten ja rahanpesun aloilla riippuu niihin liittyvistä kansallisella tasolla toteutettavista toimista.

Europol korostaa, että internetsisältöä koskevia ilmoituksia tekevä EU:n yksikkö (EU IRU) ylitti samojen vuosien tavoitteensa terroristisen verkkosisällön osalta (EU IRU:n ensisijainen tehtävä) huolimatta lisätehtävien (esim. EU:n kriisitoiminta, terroristista verkkosisältöä koskeva asetus) hoitamisesta käytössä olevilla resursseilla. Tavoite jäi täyttymättä noin yhdessä prosentissa EU IRU:n arvioimassa yleisessä verkkosisällössä.

65 Resurssitehokkuuden, tapausten ja käytettävissä olevien resurssien määrän vuoksi kaikkia vaiheita (joiden perusteella päätetään tapauksen ensisijaisuudesta) ei dokumentoida täysin. Erittäin merkittäviksi luokitellut kohteet ja niihin liittyvät operatiiviset toimintaryhmät arvioidaan perusteellisesti. Operatiivisia tietoja ei voitu antaa tilintarkastustuomioistuimen käyttöön Europol-asetuksen 19 artiklassa tarkoitetun tietojen omistajuutta koskevan periaatteen vuoksi.

66 Europol korostaa, että tapausten käsittelyyn saatavilla olevat resurssit ovat pysyneet Europolissa vakaina kyseessä olevan jakson aikana.

69 Kaakkois-Euroopan lainvalvontakeskuksen (SELEC) osalta on pantava merkille, että neljä keskuksen jäsenmaata on EU:n jäsenvaltioita, jotka ovat erottamaton osa Europolia, kun taas loput seitsemän keskuksen jäsenmaata ovat Europolin yhteistyökumppaneita. Tämä koskee myös yhteystoimiston edustusta (lukuun ottamatta Bosnia ja Hertsegovinaa) Europolin kolmantena osapuolena. Näin ollen kaikki keskuksen jäsenet ovat jo suoraan osa Europolin yhteistyökehystä. Sama pätee kaikkiin 12:een Kaakkois-Euroopan poliisiyhteistyösopimuksen jäseneseen. Europolilla on myös suora pääsy BALTCOM-verkostoon EU:n jäsenvaltioina olevien Baltian maiden kautta.

70 Näitä työskentelyjärjestelyjä koskevien neuvottelujen aloitus etenee Europolin hallintoneuvoston kesäkuussa 2020 hyväksymän vuosien 2021–2024 ulkoisen strategian mukaisesti.

Suositus 1 Europol hyväksyy suosituksen.

Suositus 2 Europol hyväksyy suosituksen.

79 Ks. vastaus 54 kohtaan.

80 Ks. vastaus 62 kohtaan.

Suositus 3 Europol hyväksyy suosituksen.

Suosituksen 3 a alakohta Koska jäsenvaltioilla ja EU:n ulkopuolisilla kumppaneilla ei ole lakisääteistä velvoitetta antaa relevantteja tietoja, Europol aikoo kannustaa niitä tekemään niin.

Suosituksen 3 b alakohta Pyydettyjen indikaattorien toteuttaminen onnistuneesti riippuu 62 kohtaan annetussa vastauksessa viitatus aseman ratkaisemisesta.

81 Ks. vastaus tiivistelmän IX kohtaan.

82 Europol noudattaa ulkoisissa suhteissaan jäsenneiltyä lähestymistapaa Europolin hallintoneuvoston hyväksymän Europolin ulkoisen strategian perusteella. Europol on rikosten torjunnassa EU:n tason laajin yhteistyöfoorumi. Esimerkiksi SELECin jäsenmaat kuuluvat Europolin yhteistyökehikseen (ks. vastaus 69 kohtaan).

Suositus 4 Europol hyväksyy suosituksen.

Suosituksen 4 b alakohta Resursseja koskevien näkökohtien vuoksi ei ole ehkä mahdollista rekisteröidä koko päätöksentekoa ja pitää kirjaa kaikkien tapausten pisteytyksestä. Europol käyttää johdonmukaista priorisointimenettelyä erityisesti erittäin merkittäviksi luokiteltujen kohteiden ja niihin liittyvien operatiivisten toimintaryhmien osalta.